

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะการวิจัยดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

ประชากร

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม ประชากรที่ใช้ได้แก่ ประชาชนในหมู่ที่ 3 ตำบลโพธิ์ประทับช้าง และนักท่องเที่ยว รวม 150 คน
ช่วงที่ 2 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม ใช้ประชากรในช่วงที่ 1 และผู้วิจัย รวม 50 คน ดำเนินการโดยวิธีการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ช่วงที่ 1 แบบสอบถามปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

ช่วงที่ 2 เป็นร่างยุทธศาสตร์ และรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร โดยนำผลการวิเคราะห์จากเครื่องมือช่วงที่ 1 มาเป็นร่างรูปแบบ เพื่อจัดการประชาคม (A-I-C) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มคนบุคคลที่เข้าร่วมประชาคม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ช่วงที่ 1 ดำเนินการโดยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ ครู ร้านค้าสมาชิก อบต.โพธิ์ประทับช้าง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยผู้วิจัยนำหนังสือพร้อมทั้งแบบสอบถามไปให้และเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ในส่วนของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยเก็บจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวรายวัน และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล และดำเนินงานวิจัยในขั้นต่อไป

ช่วงที่ 2 ดำเนินการโดย ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการประชาคมต่อกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการประชาคม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้คนบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องในการประชาคมด้วยตนเอง ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำไปประมวลข้อมูล และดำเนินงานวิจัยในขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ช่วงที่ 1 ปัญหาการส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมวัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาระดับสภาพปัญหาการส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

ช่วงที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์ส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมวัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร วิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่ได้จากการประชาคม ภายได้สภาพปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ในช่วงที่ 1 สรุปเป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีผลดังนี้

1. ปัญหาการส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยจำแนกตามระดับปัญหา พบว่า มีปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว 3 ระดับ คือ ปัญหาระดับมาก 14 รายการ ได้แก่ ไม่มีมัคคุเทศก์และน้าการท่องเที่ยว ขาดงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมสถานที่ท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ไม่มีเจ้าหน้าที่และหน่วยบริการนักท่องเที่ยว บริการการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์สาธารณะ อินเทอร์เน็ตมีไม่เพียงพอ ขาดผู้นำผู้รับผิดชอบในการส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวมีน้อย ขาดการอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการร่วมมือส่งเสริมการท่องเที่ยว บริการด้านร้านค้าอาหาร เครื่องดื่มมีน้อย การไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ขาดการต้อนรับนักท่องเที่ยว และขาดการดูแลบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวจากชุมชน ส่วนปัญหาอื่น ๆ เป็นปัญหาระดับปานกลาง 10 รายการ และปัญหาระดับน้อย 6 รายการ

2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมวัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร พบว่า ยุทธศาสตร์มีลักษณะเป็นหน่วยระบบงาน โดยจัดกลุ่มยุทธศาสตร์ปรับปรุงส่งเสริมการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์การดำรงรักษาเป็นหน่วยระบบงาน 3 หน่วย คือ ยุทธศาสตร์ที่ชุมชนดำเนินการได้เองภายใต้ความรับผิดชอบ และเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน ชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ชุมชนเสนอขอรับการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยุทธศาสตร์ที่ชุมชนแสวงหาทรัพยากร และประสานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งทั้ง 3 หน่วยระบบงานจะประกอบด้วยปัจจัย I (Input) กระบวนการดำเนินงาน P (Process) และผลิต O (Output) ที่ชัดเจน ตรงตามมติของการประชุม

อภิปรายผลการวิจัย

ช่วงที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมวัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ซึ่งพบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยจำแนกตามระดับปัญหาได้ 3 ระดับ คือ

ปัญหาระดับมาก 14 รายการ ได้แก่ ไม่มีมัคคุเทศก์แนะนำการท่องเที่ยว ขาดงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมสถานที่ท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ไม่มีเจ้าหน้าที่และหน่วยบริการนักท่องเที่ยว บริการการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ สาธารณะ อินเทอร์เน็ตมีไม่เพียงพอ ขาดผู้นำหรือผู้รับผิดชอบในการส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวมีน้อย ขาดการอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการร่วมมือส่งเสริมการท่องเที่ยว บริการด้านร้านค้า อาหาร เครื่องดื่มมีน้อย การไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ขาดการต้อนรับนักท่องเที่ยว และ ขาดการดูแลบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวจากชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาของการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยทั่วไป อันเป็นปัญหาพื้นฐานของการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการแก้ไข ทั้งนี้ ถือว่าปัญหาทั้งหมดเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้ เพราะไม่สามารถจัดให้ทรัพยากรสำคัญ คือ วัดโพธิ์ประทับช้าง เป็นแหล่งการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอโนทัย เพียรคงชล (2540) ที่พบว่า ประชาชนส่วนมากต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการท่องเที่ยว 4 กิจกรรม ได้แก่ การจัดบริการด้านที่พัก การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ การจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง ผลการวิจัยของพรศุติ อินยะรัตน์ (2547) ที่พบว่า แนวทางการจัดการโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยว 4 ประเด็น คือ การประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แนวทางการจัดการสื่อ รูปแบบการประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ แนวทางการจัดที่พัก ห้องน้ำ การบริการขายอาหารและเครื่องดื่ม การคมนาคม ได้แก่ แนวทางการจัดการเส้นทางคมนาคม สถานที่จอดรถ และการอนุรักษ์และพัฒนา ได้แก่ แนวทางการจัดการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพโดยทั่วไป จุดเด่นของโบราณสถาน และการจัดทำโครงการต่าง ๆ และผลการวิจัยของจอร์จี เอลเลน แวนดา (George, Ellen Wanda. 2004) ที่พบว่า วัฒนธรรมมีคุณค่าสำหรับพัฒนา/ส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งมีคุณค่าที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ที่ปรากฏผลเช่นนี้ อาจเป็นเพราะการขาดผู้นำที่เห็นความสำคัญของโบราณสถาน และชุมชน ชาติความรัก ความหวงแหนในทรัพยากรซึ่งเป็นโบราณสถานสำคัญทั้งในระดับท้องถิ่น ชุมชน และประเทศชาติ จึงไม่มีการดำเนินการใด ๆ ให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาวัดโพธิ์ประทับช้าง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสมกับคุณค่าที่ยิ่งใหญ่มาแต่อดีต

ปัญหาระดับปานกลาง 10 รายการ ได้แก่ การไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่พักผ่อนหรือยาบสำหรับ นักท่องเที่ยว เช่น ศาลาพักผ่อน ที่นั่งพักผ่อนมีไม่เพียงพอ ไม่มีบุคลากรดูแล บำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว บริเวณสถานที่โดยรอบวัดโพธิ์ประทับช้างมีทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม บริการสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำ ห้องน้ำห้องส้วมมีไม่เพียงพอ ชุมชนไม่มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชน บ้านโพธิ์ประทับช้างไม่มีประเพณีพื้นบ้านสนับสนุนการท่องเที่ยว สถานพยาบาลอยู่ไกลบริเวณท่องเที่ยว การท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชน และขาดการดูแล เรื่องความสะอาดการกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นปัญหาของการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยทั่วไป อันเป็นปัญหาพื้นฐานของการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญจำเป็นต้องดำเนินการ แก้ไข ทั้งนี้ ถือว่าปัญหาทั้งหมดเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้ เพราะไม่สามารถจัดให้ทรัพยากรสำคัญ คือ วัดโพธิ์ประทับช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันได้ ซึ่งสอดคล้องกับผล การวิจัยของอินทัย เทียรคงชล (2540) ที่พบว่า ประชาชนส่วนมากต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาการท่องเที่ยว 4 กิจกรรม คือ การจัดบริการด้านที่พัก การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ การจัดการบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดการด้านพาหนะรับ – ส่ง ผลการวิจัยของพรศุติ อินยะรัตน์ (2547) ที่พบว่า แนวทางจัดการโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยว 4 ประเด็น คือ การประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แนวทางการจัดการสื่อ รูปแบบการประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ แนวทางการจัดที่พัก ห้องน้ำ การบริการขายอาหารและเครื่องดื่ม การคมนาคม ได้แก่ แนวทางการจัดการเส้นทางคมนาคม สถานที่จอดรถ และการอนุรักษ์และพัฒนา ได้แก่ แนวทางการจัดการด้านการอนุรักษ์และพัฒนา สภาพโดยทั่วไป จุดเด่นของ โบราณสถานและการจัดทำโครงการต่าง ๆ และผลการวิจัยของจอร์จี เอลเลน แวนดา (George, Ellen Wanda. 2004) ที่พบว่า วัฒนธรรมมีคุณค่าสำหรับพัฒนา/ส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งมีคุณค่า ที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่ปรากฏผลเช่นนี้ อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่มีหน้าที่ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวยังไม่ดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ขาดสภาพของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์

ไม่มีข้อมูลสะท้อนกลับว่าควรที่จะพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวในเรื่องใด วัดโพธิ์ประทับช้างจึงมีสภาพปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างรอบด้าน

ปัญหาระดับน้อย 6 รายการ ได้แก่ สินค้าพื้นเมืองหรือของที่ระลึกขาดคุณภาพ การคมนาคมไปวัดโพธิ์ประทับช้างไม่สะดวก วัดโพธิ์ประทับช้างเป็นโบราณสถานที่ไม่มีจุดนำสนใจ บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวมีความเสี่ยงในชีวิตและทรัพย์สิน กฎระเบียบควบคุมการท่องเที่ยว มีความเข้มงวด และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยววัดโพธิ์ประทับช้างสูง ที่ปรากฏผลเช่นนี้อาจเป็น เพราะชุมชนสามารถผลิตสินค้าพื้นเมืองหรือของที่ระลึกมีคุณภาพที่ได้รับการยอมรับในระดับ จังหวัดและประเทศแล้ว เช่น ส้มโอฟันธุ์ท่าซอย ส้มโอบัวแก้วสีรุ้ง เป็นต้น ซึ่งถือว่ามีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณภาพ การคมนาคมในปัจจุบันสามารถเดินทางไปวัดโพธิ์ประทับช้างได้โดยสะดวก มีป้ายบอกทาง ถนนลาดยาง ทำให้เข้าถึงวัดอันเป็นแหล่งท่องเที่ยวและบริการอื่นได้ง่าย บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวไม่มีความเสี่ยงในชีวิตและทรัพย์สิน เพราะวัดโพธิ์ประทับช้างในปัจจุบันอยู่ในชุมชน และใกล้ตลาด ไม่กฏระเบียบควบคุมการท่องเที่ยวที่เข้มงวด และวัดโพธิ์ประทับช้าง เป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความน่าสนใจทั้งเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี ซึ่งยังมีร่องรอยให้ศึกษาค้นคว้า ได้แก่ พระอุโบสถ กำแพงแก้ว 2 ชั้น พระปรางค์ เจดีย์แบบลังกา วิหารน้อยหรือที่ใช้เก็บพระ พระประธานในพระอุโบสถ (หลวงพ่อดโต) ใบเสมา ศาลาเก๋าน้อง ตำหนักพระเจ้าเสือ กุฏิสงฆ์ มณฑป ศาลาท่าน้ำ และถนนทางเท้าจากอุโบสถสู่ศาลาท่าน้ำ

ช่วงที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้างอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร พบว่า ยุทธศาสตร์มีลักษณะเป็นหน่วยระบบงาน โดยจัดกลุ่มยุทธศาสตร์ปรับปรุงส่งเสริมการท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์การดำรงรักษาเป็นหน่วยระบบงาน 3 หน่วย คือ ยุทธศาสตร์ที่ชุมชนดำเนินการได้เองภายใต้ความรับผิดชอบ และเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน ชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ชุมชนเสนอขอรับการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยุทธศาสตร์ที่ชุมชนแสวงหาทรัพยากร และประสานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน โดยทั้ง 3 หน่วยระบบงาน จะประกอบด้วยปัจจัย I (Input) กระบวนการดำเนินงาน P (Process) และผลิต O (Output) ที่ชัดเจนตรงตามมติของการประชุม ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการประชุม ที่มุ่งให้มีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ที่กระทำโดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผน แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ คือ ขั้นสร้างความตระหนัก (Appreciation : A) ขั้นสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา (Influence : I) และขั้นสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิอาภา ประสพทรัพย์ (2539) ที่พบว่า เป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวที่จะต้องส่งเสริม

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กว้างขวางขึ้น โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ เช่น ครอบครั้ว สถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ งานวิจัยของศิริวัฒน์ บุญฉัตรกุล (2546) ที่พบว่า แนวคิดในการพัฒนาบทบาทด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม ควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับในการส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ที่บ้านหรือศูนย์วัฒนธรรม ทุกระดับเพื่อรวบรวมงานวัฒนธรรมให้เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดและการเรียนรู้ ให้มีการพัฒนา ด้านวัฒนธรรม โดยการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในทุกขั้นตอน และทุกระดับ ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่กิจกรรมด้านวัฒนธรรมผ่านสื่อสารมวลชนทุกแขนง ส่งเสริมด้านการศึกษา ให้มีการนำวัฒนธรรมเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อให้เยาวชน ได้ศึกษา เรียนรู้ และตระหนักในความสำคัญของงานวัฒนธรรม และงานวิจัยของคาร์เตอร์ รีดนีย์ วิลเลียม (Carter, Rodney William. 2000) ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นโดยรูปแบบ การแสดงออกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ กลุ่มชมรมหรือเจ้าของบ้านเป็นผู้ดูแลถึงวัฒนธรรมที่ให้คุณประโยชน์สามารถจัดเตรียมเป็นแหล่งการท่องเที่ยวได้ ที่ปรากฏผลเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ การประชาคมช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับ กลุ่มประชาคม ทำให้เห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมมือกันทั้งในส่วนของชุมชน และการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการดำรงรักษาสืบทอด โบราณสถานอันเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมของท้องถิ่น ชุมชน และชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม มีความเกี่ยวข้องกับ หน่วยงาน และบุคคลทุกภาคส่วน จะทำให้เกิดปัญหาด้านบริหารจัดการที่มากมาย เช่น ปัญหาด้านการประสานความร่วมมือ ปัญหาการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงาน ภาครัฐในระดับประเทศ และระดับจังหวัดที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมีมาตรการในการแก้ปัญหาข้างต้น

1.2 สภาวัฒนธรรมอำเภอโพธิ์ประทับช้าง เทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง และ องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประทับช้าง ควรประสานงานระหว่างกัน เพื่อนำยุทธศาสตร์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมวัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ทดลองใช้ให้เห็นผลในเชิงปฏิบัติการ

1.3 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม ในแหล่งการท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถานมีข้อจำกัดในเรื่องของการดูแลบำรุงรักษา เนื่องจากกรมศิลปากรมีหลักการระเบียบ แบบแผนของการควบคุมดูแลโบราณสถานที่ไม่อนุญาตให้บำรุงรักษา บุรณะซ่อมแซมแตกต่างไปจากสภาพเดิมของโบราณสถาน ทำให้ชุมชนไม่สามารถดูแล บำรุงรักษาได้ในสภาพที่ต้องการ ดังนั้น กรมศิลปากรควรเข้าร่วมประชาคม และเข้าสู่พื้นที่ที่เป็นโบราณสถาน อันเป็นแหล่งการท่องเที่ยว และรับฟังความเห็นของชุมชนเพื่อพิจารณาดำเนินการ

1.4 หน่วยงานระดับประเทศ และระดับจังหวัดที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรส่งเสริมให้มีการนำยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ไปทดลองใช้ เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่ใช้การประชาคมจากประชาชนในพื้นที่แหล่งการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นแนวทางปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมท่องเที่ยวที่ได้ผ่านกระบวนการที่ชัดเจน เป็นวิทยาศาสตร์แล้ว

2. ข้อเสนอแนะการทําวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยตรวจสอบยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

2.2 ควรดำเนินการวิจัยปรับปรุงยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร